

Sygn. akt I CZ 44/09

POSTANOWIENIE

Dnia 3 września 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa E.C.

przeciwko E.S.

o ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 września 2009 r.,

zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 marca 2009 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Powódka wniosła o zobowiązanie pozwanych, Wydawnictwa „S.” – spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i E.S., redaktor naczelnej „[...]”, do ogłoszenia określonego oświadczenia, w oznaczony sposób w dwóch wskazanych czasopismach i jednej rozgłośni radiowej oraz o zasądzenie od pozwanych solidarnie kwoty 40 000 zł na rzecz Hospicjum Onkologicznego.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 2 października 2008 r. nakazał pozwanym opublikowanie na swój koszt, w sposób bliżej oznaczony, w jednym z wymienionych w pozwie czasopism, a mianowicie: „[...]”, oświadczenia następującej treści:

„Wykonując wyrok Sądu Okręgowego w W., E.S. – Redaktor Naczelny dziennika „[...]” oraz wydawca dziennika „[...]” „S.” sp. z o.o. składają wyrazy ubolewania z powodu bezprawnego naruszenia dóbr osobistych Redaktor E.C. przez opublikowanie materiałów prasowych w dzienniku „[...]” zatytułowanych „[...]” (z dnia 5 marca 2007 r.), „[...]” (z dnia 5 marca 2007 r.), „[...]” (z dnia 14 marca 2007 r.), zawierających nieprawdziwe informacje i nie uprawnione oceny, iż E.C. w publikowanych na łamach „[...]” artykułach zamieszcza kłamstwa, dopuszcza się świadomych manipulacji oraz pogardza swoimi czytelnikami, które to nieprawdziwe informacje i nieuprawnione oceny godzą w dobre imię i podważają wiarygodność zawodową E.C., a także narażają ją na utratę zaufania niezbędnego dla wykonywania zawodu dziennikarza”.

Jednocześnie Sąd Okręgowy upoważnił powódkę do opublikowania powyższego oświadczenia na koszt pozwanych, gdyby nie uczynili tego dobrowolnie w wyznaczonym terminie. W pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Pozwani reprezentowani przez tego samego pełnomocnika procesowego zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w zakresie uwzględniającym powództwo apelacją, od której uiszcili opłatę w wysokości 600 zł.

Po przekazaniu sprawy Sądowi Apelacyjnemu, zarządzeniem z dnia 26 lutego 2009 r. pełnomocnik pozwanych został wezwany do wyjaśnienia

w określonym terminie: w imieniu którego z pozwanych wnoszących apelację została uiszczona opłata w wysokości 600 zł. Odpowiadając na to wezwanie, w piśmie z dnia 12 marca 2009 r. wskazał, że opłatę tę wniósł w imieniu obojga pozwanych, występujących w toczącym się postępowaniu w charakterze współuczestników materialnych. Jednocześnie na wypadek niepodzielenia jego argumentacji zaznaczył z ostrożności procesowej, że opłata została wniesiona przez pozwanego wydawcę.

Postanowieniem z dnia 30 marca 2009 r. Sąd Apelacyjny odrzucił apelację pozwanej E.S. ze względu na jej nieopłacenie (art. 373 k.p.c.). W uzasadnieniu wyjaśnił, odwołując się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 56/07, (LEX nr 286759), że pozwani, składając apelację, skarżąc wyrok w zakresie rozstrzygnięcia o roszczeniu niemajątkowym, występowali w charakterze współuczestników formalnych i powinni ją opłacić oddzielnie; każdy w wysokości 600 zł.

Skarżąc to postanowienie pozwana E.S. zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 4 ust. 1 w związku z art. 26 ust. 1 pkt 3 i art. 18 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”) oraz naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji. W uzasadnieniu zażalenia podniosła, że treść zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w jednakowym stopniu odnosi się do każdego z pozwanych, co potwierdza wspólny charakter nałożonego na pozwanych obowiązku. Wskazała przy tym, że wykonanie w stosunku do niej wyroku Sądu Okręgowego pozbawiłoby w istocie drugiego pozwanego szansy rozpoznania jego apelacji w obiektywnych warunkach lub nawet spowodowałoby, że rozpoznanie apelacji w stosunku do niego stałoby się bezprzedmiotowe. Ponadto powołała się na to, że jej pełnomocnik, reprezentujący także pozwane wydawnictwo, uiszczając opłatę od apelacji w wysokości 600 zł, działał w zaufaniu do Sądu Okręgowego, który w swym wyroku ujął przedmiot procesu jako wspólny dla obojga pozwanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 4 ust. 1 u.k.s.c., odnoszącego się zgodnie z art. 18 tej ustawy także do apelacji, pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie; jeżeli

jednak przedmiotem sprawy są roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju oparte na jednakowej podstawie faktycznej oraz prawnej (współuczestnictwo formalne), każdy współuczestnik uiszcza opłatę oddzielnie, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania. To czy pozwani powinni wnieść jedną opłatę od apelacji, czy też każdy z nich powinien wnieść odrębną opłatę od apelacji, zależy zatem – tak jak przyjął Sąd Apelacyjny - od rodzaju występującego między nimi współuczestnictwa: czy ma ono charakter materialny (art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c.) – jak twierdzi skarżąca - czy też formalny (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.) – jak uznał Sąd Apelacyjny.

Według art. 72 § 1 k.p.c., współuczestnictwo kilku osób po jednej stronie procesu ma charakter materialny wtedy, gdy przedmiot sporu stanowią prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, a charakter formalny - wtedy, gdy przedmiot sporu stanowią roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej. W świetle przytoczonej regulacji, o materialnym lub formalnym charakterze współuczestnictwa rozstrzyga więc treść żądania pozwu i jego ocena w świetle właściwych przepisów prawa materialnego.

W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 56/07, powołanym w zaskarżonym postanowieniu, oraz w zbieżnym z nim orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2008 r., IV CZ 74/08 (LEX nr 461739), wymienione w art. 38 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. nr 5, poz. 24 ze zm. – dalej: „p.p.”) osoby odpowiedzialne za spowodowane opublikowaniem materiału prasowego naruszenie prawa zostały dlatego uznane za współuczestników formalnych w zakresie dochodzonego od nich roszczenia o złożenie oświadczenia o przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych, że w tym zakresie nie są one dłużnikami solidarnymi, a przy tym każda z nich odpowiada jedynie za swoje własne, odrębne od innych działania.

To, że osoby wymienione w art. 38 p.p. zawsze, a więc nie tylko wtedy, gdy dochodzone są od nich roszczenia niemajątkowe, ale i wtedy, gdy dochodzone są od nich roszczenia majątkowe, ponoszą odpowiedzialność, o której mowa w tym przepisie, za swoje własne działania, nie powinno budzić wątpliwości. Według art.

37 p.p., do odpowiedzialności za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego stosuje się zasady ogólne, chyba że ustawa stanowi inaczej. W związku z tym odpowiedzialność wymienionych osób za naruszenie dóbr osobistych spowodowane opublikowaniem materiału prasowego oparta jest obecnie w zasadzie na art. 24 § 1 lub art. 448 k.c., a gdy skutek naruszenia tych dóbr została ponadto wyrządzona szkoda majątkowa – także na przepisach kodeksu cywilnego uzasadniających obowiązek naprawienia tej szkody (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 8 lutego 1990 r., II CR 1303/89, OSNC 1991, nr 8-9, poz. 108, z dnia 7 grudnia 1993 r., III CZP 160/93, „Wokanda” 1994, nr 2, s. 1, z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 40/03, niepubl., z dnia 20 lutego 2004, I CK 339/03, LEX nr 196605, z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 275/03, niepubl., z dnia 15 lipca 2004 r., V CK 675/03, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 135, z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 519/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 165). Dopelnienia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego, w szczególności złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, można więc domagać się od osoby wymienionej w art. 38 p.p. o tyle tylko, o ile jej działanie, kwalifikujące się jako spowodowanie opublikowania materiału prasowego, było bezprawne, a ściślej – jeżeli osoba ta nie obaliła domniemania bezprawności swego działania. Zapłaty zaś odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego na rzecz pokrzywdzonego lub na wskazany cel społeczny można się od tej osoby domagać tylko wtedy, gdy to jej działanie było ponadto zawinione (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, OSNC 2009, nr 3, poz. 36). Podobnie przesłanka winy (por. art. 415 k.c.) warunkuje dochodzenie od tej osoby naprawienia szkody majątkowej wyrządzonej wskutek naruszenia dobra osobistego. Pomijając normy dotyczące sprostowania lub odpowiedzi (art. 31-33 i 39 p.p.), na tle których powstały wątpliwości, czy publikacja sprostowania lub odpowiedzi jest wyrazem odpowiedzialności za zagrożenie lub naruszenie dobra osobistego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 338/07, OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 110), znaczenie przepisów prawa prasowego w zakresie odpowiedzialności osób wymienionych w art. 38 p.p. przejawia się głównie w doprecyzowaniu przesłanek ich odpowiedzialności opartej na art. 24 § 1 i art. 448 k.c. oraz

przepisach kodeksu cywilnego normujących odpowiedzialność za szkodę majątkową (por. np. wyłączenia odpowiedzialności przewidziane w art. 42 p.p. lub obowiązki nałożone na dziennikarza w art. 12 p.p.). Przy tak ukształtowanych podstawach odpowiedzialności wspomnianych osób nie powinno budzić wątpliwości, że ocena poszczególnych przesłanek ich odpowiedzialności powinna być dokonywana oddzielnie w stosunku do każdej z tych osób.

Okoliczność, że osoby wymienione w art. 38 p.p. ponoszą na podstawie art. 24 § 1 i art. 448 k.c. oraz przepisów dotyczących naprawienia szkody majątkowej odpowiedzialność za swoje własne działania, nie wyklucza jednak kwalifikowania tych osób jako współuczestników materialnych we wszystkich sprawach, których przedmiotem jest ich odpowiedzialność za spowodowane opublikowaniem materiału prasowego naruszenie dóbr osobistych.

W odniesieniu do spraw, w których chodzi o odpowiedzialność majątkową, art. 38 p.p. przesądza to wyraźnie, stanowiąc, że w tym zakresie wspomniane osoby odpowiadają solidarnie. Według jednolitego stanowiska piśmiennictwa oraz orzecznictwa (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CZP 13/05, OSNC 2006, nr 3, poz. 46), osoby pozwane w charakterze dłużników solidarnych są współuczestnikami materialnymi ze względu na łączącą się z solidarnością bierną wspólność obowiązków dłużników (art. 366 k.c.). Należy przy tym zwrócić uwagę, że względu na eksponowanie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 56/07, tego, że osoby wymienione w art. 38 p.p. odpowiadają za swoje własne, odrębne działania, iż zobowiązanie może być solidarne, chociażby każdy z dłużników był zobowiązany w sposób odmienny (art. 368 k.c.).

Warto przy tym zauważyć, że nadanie w art. 38 p.p. solidarnego charakteru odpowiedzialności majątkowej osób w nim wymienionych stanowiło wyraźne wystąpienie tego, co i tak wynikałoby już z art. 441 § 1 k.c. Po wejściu w życie Prawa prasowego podstawę odpowiedzialności majątkowej tych osób mógł stanowić art. 40 p.p. i, zgodnie z założeniami uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1973 r., III CZP 37/73 (OSNCP 1974, nr 9, poz. 145), art. 448 k.c. w pierwotnym brzmieniu, oraz – w zakresie naprawienia

szkody majątkowej wyrządzonej wskutek naruszenia dóbr osobistych – art. 415 k.c. W literaturze przedmiotu trafnie sprzeciwiono się w ogóle stosowaniu konstrukcji solidarności biernej w odniesieniu do odpowiedzialności statuowanej w art. 448 k.c. w pierwotnym brzmieniu ze względu na specyfikę tej odpowiedzialności, zwłaszcza ze względu na przypisywaną jej funkcję represyjną, w dwóch jednak pozostałych przypadkach odpowiedzialności majątkowej osób wymienionych w art. 38 p.p. (art. 40 p.p. i art. 415 k.c.) nie było ku temu przeszkód i art. 441 § 1 k.c. mógłby w nich mieć zastosowanie (co do zastosowania konstrukcji solidarności biernej w odniesieniu do odpowiedzialności przewidzianej w art. 40 p.p. por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2002 r., III CKN 1037/00, LEX nr 56905). Po uchyleniu art. 40 p.p. i znowelizowaniu art. 448 k.c. nastąpiła zmiana polegająca – jak wiadomo – na tym, że podstawę odpowiedzialności majątkowej osób wymienionych w art. 38 p.p. mogą stanowić art. 448 k.c. w nowym brzmieniu oraz – w zakresie naprawienia szkody majątkowej wyrządzonej wskutek naruszenia dóbr osobistych – art. 415 k.c. W obu tych przypadkach nie byłoby przeszkód do zastosowania art. 441 § 1 k.c. (co do zastosowania konstrukcji solidarności biernej w odniesieniu do odpowiedzialności przewidzianej w art. 448 k.c. w nowym brzmieniu por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2002 r., I CKN 1032/00, LEX nr 78885), jakkolwiek pewne wątpliwości co do możliwości posłużenia się konstrukcją solidarności w odniesieniu do odpowiedzialności opartej na art. 448 k.c. w nowym brzmieniu może wywoływać przyjęta w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, wykładnia dopuszczająca kumulację roszczeń przewidzianych w tym przepisie.

Nadanie solidarnego charakteru odpowiedzialności osób wymienionych w art. 38 p.p. w odniesieniu do roszczeń niemajątkowych nie wchodziło rzecz jasna w grę z oczywistych względów (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CZP 13/05), niemniej i w tym zakresie występują czynniki uzasadniające silny związek odpowiedzialności tych osób, któremu art. 38 p.p. dał także wyraz. Dobra osobiste narusza treść opublikowanego niezgodnie z prawem materiału prasowego. Spowodowanie jego opublikowania jest współcześnie zazwyczaj wynikiem złożonego procesu wydawniczego. Publikacja materiału prasowego o treści naruszającej dobra osobiste może być więc rezultatem

bezprawnych, a przy tym także zawinionych, działań różnych osób, w szczególności autora, redaktora i wydawcy. W związku z tym wyłoniła się istotna kwestia, czy w takim razie wszystkie te osoby są odpowiedzialne za naruszenie dóbr osobistych, a jeśli tak, to w jakim zakresie. W art. 38 p.p. rozstrzygnięto tę kwestię, przyjmując odpowiedzialność wszystkich osób, których zachowanie, spełniające przesłanki właściwych przepisów (art. 24 § 1, 448, 415 k.c.), tj. bezprawne lub ponadto zawinione, mogło mieć wpływ na treść opublikowanego materiału. Jednocześnie współodpowiedzialność tę w zakresie obejmującym obowiązki majątkowe ujęto – jak wiadomo - jako solidarną, a w zakresie obejmującym obowiązki niemajątkowe jako mającą prowadzić do naprawienia całego rekompensowanego w ten sposób uszczerbku niemajątkowego. Innymi słowy, jeżeli chodzi o naprawienie przez wspomniane osoby uszczerbku niemajątkowego w sposób przewidziany w art. 24 § 1 k.c., to - według art. 38 p.p. - „tylko złożenie stosownego oświadczenia przez każdą z nich naprawi wyrządzoną szkodę niemajątkową” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CZP 13/05). Niemniej art. 38 p.p. nie wymaga od poszkodowanego, aby pozwał o złożenie stosownego oświadczenia wszystkie osoby, których bezprawne działanie mogło mieć wpływ na treść opublikowanego materiału. Może on pozwać o złożenie tego oświadczenia tylko niektóre z nich. Mówiąc obrazowo, złożenie stosownego oświadczenia woli przez osoby, które swym bezprawnym działaniem spowodowały opublikowanie materiału prasowego o treści naruszającej dobra osobiste, jest jakby świadczeniem podzielnym, tj. może być dochodzone tylko w części, od niektórych z wspomnianych osób.

Przedstawione ujęcie odpowiedzialności niemajątkowej osób wymienionych w art. 38 p.p. mogłoby skłaniać do uznania dochodzonego od nich przeproszenia za naruszenie dóbr osobistych za wyraz obowiązku wspólnego, z wszystkimi tego konsekwencjami – także możliwością zastosowania art. 378 § 2 k.p.c. (co do celu tego przepisu por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., II CZ 17/06, niepubl.). Skoro okoliczność, że osoby te odpowiadają za swoje własne, odrębne zachowanie, nie stoi na przeszkodzie nadawaniu charakteru obowiązkowi wspólnemu ich odpowiedzialności majątkowej, to okoliczność ta nie powinna stać na przeszkodzie także nadawaniu charakteru obowiązkowi wspólnemu ich

odpowiedzialności niemajątkowej, charakteryzującej się tym, że oświadczenie każdego z nich o przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych współtworzy czynność stanowiącą całkowitą rekompensatę uszczerbku niemajątkowego. W takiej sytuacji naturalne wydaje się - czego wyrazem jest także, jak trafnie zwróciła uwagę skarżąca, wyrok w sprawie Sądu Okręgowego - ujmowanie jako wspólnych wszystkich obowiązków, a nie tylko obowiązków majątkowych; wyraźne nadanie wspólnego charakteru obowiązkom majątkowym powinno skłaniać raczej do wywodzenia stąd w odniesieniu do obowiązków niemajątkowych wniosków opartych na analogii, a nie przeciwieństwie. Gdyby dochodzony w sprawie obowiązek nie był wspólny i pozwanych łączyło tylko współuczestnictwo formalne, w sentencji wyroku powinny być oddzielnie sformułowane teksty oświadczeń pozwanych o przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych. W przeciwnym w razie, w wypadku uprawomocnienia się wyroku w odniesieniu do jednego z pozwanych powstawałyby problemy, na które trafnie zwraca uwagę zażalenie. W uchwale z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CZP 13/05, Sąd Najwyższy odrzucił jednak możliwość uznania obowiązku złożenia przez wydawcę, autora i redaktora oświadczenia przepaszającego poszkodowanego za obowiązek wspólny w rozumieniu art. 72 § 1 pkt 1 *in principio* i art. 378 § 2 k.p.c.

Podzielając jednak nawet zajęte w tej uchwale stanowisko, wymienione w art. 38 p.p. osoby, pozwane o przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych można i należy uznać za współuczestników materialnych z tego tylko powodu, że przedmiotem procesu są w takim razie obowiązki oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (art. 72 § 1 pkt 1 *in fine* k.p.c.). W orzecznictwie, a także piśmiennictwie, przyjmuje się, że współuczestnictwo materialne oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, bez zachodzącej jednocześnie wspólności obowiązków, występuje zawsze przy dochodzeniu świadczeń podzielnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1967 r., I PZ 10/67, OSNC 1967, nr 10, poz. 179). W przypadku pozwania osób wymienionych w art. 38 p.p. o przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych nie chodzi oczywiście o świadczenie podzielne w ścisłym tego słowa znaczeniu (por. art. 379 § 2 k.c.), niemniej – jak wcześniej wyjaśniono – art. 38 p.p. ujmuje relację pomiędzy czynnościami wymienionych w nim osób, niezbędnymi do usunięcia

niemajątkowych skutków naruszenia dóbr osobistych, na wzór relacji zachodzących między zachowaniami dłużników składającymi się na świadczenie podzielne. W sytuacji, w której dotychczasowe orzecznictwo odrzuca możliwość uznania obowiązku złożenia przez wydawcę, autora i redaktora oświadczenia przeproszającego poszkodowanego za obowiązek wspólny w rozumieniu art. 72 § 1 pkt 1 *in principio*, daleko idące podobieństwo przedmiotu obowiązku wydawcy, autora i redaktora do świadczenia podzielnego uzasadnia uznanie tych osób, na wzór pozwanych, od których dochodzone jest świadczenie podzielne, za współuczestników materialnych z tego właśnie powodu, że przedmiotem procesu są wówczas obowiązki oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Należy przypomnieć, że zasadniczym elementem stanu faktycznego jest w takim razie w odniesieniu do wszystkich tych osób treść tego samego materiału prasowego, a podstawą prawną ich odpowiedzialności art. 24 § 1 k.c.

W związku z odwołaniem się w zażaleniu także do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2009 r., III CZP 8/09 (niepubl.), przedstawiającego do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego pytanie czy w sprawie o ochronę dóbr osobistych pobiera się jedną, stałą opłatę sądową określoną w art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. bez względu na niemajątkowy lub majątkowy charakter dochodzonych w niej roszczeń, należy wskazać ponadto, że podzielenie sugerowanej w tym postanowieniu odpowiedzi pozytywnej na to pytanie musiałoby się łączyć z uznaniem pozwanych w sprawie o ochronę dóbr osobistych obejmującej zarówno roszczenia niemajątkowe, jak i majątkowe, za współuczestników materialnych w stosunku do wszystkich tych roszczeń. W przeciwnym razie sugerowana odpowiedź prowadziłaby do paradoksalnych rezultatów. Przede wszystkim nieosiągnięty zostałby cel przyświecający udzieleniu takiej odpowiedzi: obciążenie podmiotów wnoszących pisma procesowe jedną tylko opłatą. Poza tym, wyższe byłyby koszty dochodzenia roszczeń niemajątkowych niż majątkowych, np. w razie pozwania trzech osób o złożenie stosownego oświadczenia zawierającego przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych i zapłatę solidarnie zadośćuczynienia w kwocie 100 000 zł powód wnosiłby jedną stałą opłatę od dochodzonego roszczenia majątkowego w wysokości 600 zł i trzy takie opłaty od dochodzonych roszczeń niemajątkowych.

W ocenie Sądu Najwyższego w obecnym składzie, zapatrywanie, że w sprawie o ochronę dóbr osobistych należy pobierać jedną, stałą opłatę sądową bez względu na niemajątkowy lub majątkowy charakter dochodzonych roszczeń, nie ma jednak uzasadnionych podstaw. Przede wszystkim nie można się zgodzić z tym, że zapatrywanie to ma oparcie w jednoznacznym wyniku wykładni językowej art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. Znanym zjawiskiem w dziedzinie prawa jest wieloznaczność terminów zarówno języka prawniczego (doktryny), jak i prawnego (ustawy). Wieloznaczne są także terminy użyte w wymienionym przepisie. Przez sprawy o ochronę dóbr osobistych rozumie się niewątpliwie zawsze sprawy, w których dochodzoną są roszczenia określone w art. 24 § 1 k.c., a niekiedy nawet tylko takie sprawy – tak jest np. w art. 2 pkt 7 rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo prasowe i niektórych innych ustaw z 2008 r., nr druku: 845, w którym proponuje się dodanie art. 755¹ § 1 k.p.c., stanowiącego, że: „Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie o ochronę dóbr osobistych sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych”. Ale przez sprawy o ochronę dóbr osobistych rozumie się także sprawy, w których dochodzone są roszczenia służące ochronie dóbr osobistych, bez względu na ich niemajątkowy (art. 24 § 1 k.c.) lub majątkowy charakter (art. 445 § 1 i oraz art. 448 k.c.). Niekiedy jednak sprawy, w których dochodzone są roszczenia majątkowe określone w art. 445 i 448 k.c. nazywane są również sprawami o odszkodowanie - dotyczy to zwłaszcza spraw o zadośćuczynienie pieniężne za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia dochodzone wraz z odszkodowaniem za szkodę majątkową - ponieważ według dominującego poglądu, w świetle kodeksu cywilnego, pojęcie szkody obejmuje także uszczerbek w dobrach osobistych. Nasuwającego się pytania, które z tych znaczeń zwrotu „sprawy o ochronę dóbr osobistych” jest właściwe w świetle art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., brzmienie tego przepisu nie rozstrzyga. Zapatrywanie, że brzmienie tego przepisu jednoznacznie wskazuje na sprawy, w których dochodzone są roszczenia służące ochronie dóbr osobistych, bez względu na ich niemajątkowy lub majątkowy charakter, jest więc w istocie dowolne.

Nie przekonuje też twierdzenie, że za taką wykładnią art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., przemawia jego zestawienie z przepisami art. 26 ust. 1 pkt 4, 5 i 6 u.k.s.c., zastrzegającymi opłatę stałą w sprawach o ochronę niemajątkowych praw autorskich, sprawach o ochronę niemajątkowych praw wynikających z uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub zdobniczego, prawa ochronnego na znak towarowy, prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne, prawa z rejestracji topografii układów scalonych, prawa z rejestracji wzoru zdobniczego, i sprawach o ochronę innych praw niemajątkowych. Twierdzenie to jest oparte na wyprowadzonym z tych przepisów wniosku *a contrario*, a ten rodzaj argumentacji jest uznawany za bodaj najbardziej zawodny w dziedzinie prawa cywilnego. Wnioskować na tej zasadzie z określonego przepisu można pewnie jedynie wtedy, gdy racje leżące u podstaw przyjętego w nim rozwiązania są doniosłe tylko i wyłącznie w stosunku do objętych nim sytuacji (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1969 r., III CZP 8/69, OSNC 1970, nr 6, poz. 97), trudno zaś wykazać niemożność pogodzenia racji, przemawiających za ustanowieniem w przepisach art. 26 ust. 1 pkt 4, 5 i 6 u.k.s.c. opłaty stałej jedynie w sprawach o roszczenia niemajątkowe, z podobnym, a więc odnoszącym się też jedynie do roszczeń niemajątkowych, ograniczeniem opłaty stałej w sprawach, w których dochodzone są roszczenia służące ochronie dóbr osobistych. Można natomiast w przepisach tych dostrzegać wyraz myśli ogólniejszej, zachowującej doniosłość także w odniesieniu do spraw normowanych w art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c.

Poza tym art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. interpretowany tak, jak zaproponowano w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2009 r., III CZP 8/09, zmieniłby radykalnie dotychczasowy stan prawny (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 grudnia 1994 r., I ACz 297/94, OSA 1997, nr 3, poz. 14) w niezwykle doniosłej dla praktyki materii, można by więc oczekiwać świadomego wprowadzenia tej zmiany, brak jednak potwierdzenia, aby zamiar jej wprowadzenia przyświecał projektodawcom omawianej regulacji (por. K. Gonera, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006, s. 153). Niezwykle ważny, podniesiony w powołanym postanowieniu Sądu Najwyższego wzgląd na stabilność i pewność prawa w dziedzinie opłat sądowych

przemawia więc nie za zaproponowaną w nim wykładnią art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., lecz przeciwko niej.

Nie można też racjonalnie objaśnić skutku, jaki by się łączył z proponowaną wykładnią, w razie dochodzenia z powodu uszkodzenia ciała w jednym postępowaniu roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę i roszczenia o naprawienie szkody majątkowej: każde z tych roszczeń pieniężnych podlegałoby wówczas opłacie sądowej na istotnie różnych zasadach.

Podsumowując, choć nie można podzielić wykładni art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. proponowanej w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2009 r., III CZP 8/09, zażalenie zasługiwało na uwzględnienie ze względu na łączące pozwanych - z konsekwencjami określonymi m.in. w art. 4 ust. 1 w związku z art. 26 ust. 1 pkt 3 i art. 18 u.k.s.c – współuczestnictwo materialne, spowodowane tym, że dochodzone od pozwanych obowiązki, zasądzone przez Sąd Okręgowy w wyroku z dnia z dnia 2 października 2008 r., są oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (art. 72 § 1 pkt 1 *in fine* k.p.c.). Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. jak w sentencji.